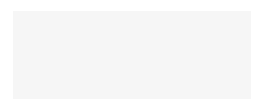

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗΣ ΤΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 2004

Η παρούσα έκδοση περιλαμβάνει τις περιλήψεις των εισηγήσεων του
«5^ο Πανελληνίου Συνεδρίου Αναστηλώσεων»,
που διοργανώθηκε από την ΕΤΕΠΑΜ στην Αθήνα στις 10-12 Ιανουαρίου 2019.

Γενική Επιμέλεια: Κ. Δρόσου

Ηλεκτρονική σελιδοποίηση: Δ. Παπαδέλης

Εκτύπωση: Graphica

© 2019 ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗΣ
ΤΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ (ΕΤΕΠΑΜ)
Θερμοπυλών 42, Θεσσαλονίκη 54248

ISBN: 978-960-98358-6-2
ISSN: 2459-3044

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗΣ ΤΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 2004

5^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Αναστηλώσεων

10-12 Ιανουαρίου 2019, Αθήνα

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2019

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ ΤΩΝ

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
Κοσμητεία Πολυτεχνικής Σχολής Α.Π.Θ.
Οργανισμός Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας (Ο.Α.Σ.Π.)

ΦΟΡΕΙΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ

ΙΔΡΥΜΑ
ΠΑΥΛΟΥ & ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ
ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

Ίδρυμα Παύλου & Αλεξάνδρας
Κανελλοπούλου

Ίδρυμα Ευγενίδου

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

Κοσμητεία Πολυτεχνικής
Σχολής Α.Π.Θ.

Οργανισμός Αντισεισμικού Σχεδιασμού
και Προστασίας (Ο.Α.Σ.Π.)

ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΑΦΥΛΑΞΗΣ ΑΙΘΩΡΕΙΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
CENTRE FOR THE PRESERVATION OF ATHONITE HERITAGE

Κέντρο Διαφυλάξεως
Αιθωρειτικής Κληρονομιάς

ΧΟΡΗΓΟΙ

ΔΑΛΑΚΟΥΚΗ ΟΙΚΟΣ
παραδοσιακά δομικά υλικά

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Φ. Αθανασίου	Α. Μιλτιάδου
Γ. Βελένης	Π. Μπίρταχας
Ε. Βιντζηλαίου	Αι. Ντέλλα
Ν. Δεληνικόλας	Ι. Παπαγιάννη
Ι. Δουδούμης	Γ. Πενέλης
Ε. Εφεσίου	Θ. Σαλονικιός
Χ. Ζαρκάδα	Ι. Στεριώτου
Πλ. Θεοχαρίδης	Μ. Στεφανίδου
Κ. Θεοχαρίδου	Κ. Στυλιανίδης
Χ. Ιγνατάκης	Δ. Φιλιππίδης
Γ. Καραδέδος	Ι. Ψυχάρης
Σ. Μαμαλούκος	

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Κ. Αθανασιάδου	Χ. Ιγνατάκης
Μ. Αξιωτίδου	Α. Μιλτιάδου
Ε. Βιντζηλαίου	Β. Πάχτα
Ε. Δεληνικόλα	Θ. Σαλονικιός
Κ. Δρόσου	Μ. Στεφανίδου
Γ. Ζαχαροπούλου	

-
- Στα άρθρα των εισηγητών διατηρήθηκαν οι γλωσσικές και συντακτικές επιλογές των συγγραφέων.
 - Το περιεχόμενο των εργασιών απηχεί προσωπικές απόψεις των συγγραφέων.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗΣ ΤΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 2004

5^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Αναστηλώσεων
10-12 Ιανουαρίου 2019, Αθήνα,
Αμφιθέατρο Ιδρύματος Ευγενίδου (Λεωφ. Α. Συγγρού 387, Π. Φάληρο)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

-- ημέρα 1η ---

1η συνεδρία

ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΕΙΣ ΣΕ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑΣ

Η αναστήλωση του Κυκλοτερούς Οικοδομήματος στην ακρόπολη της αρχαίας Σπάρτης	▪ Γ. Σ. Ορεσιτίδης	3
Μελέτη αποκατάστασης του αρχαίου θεάτρου της Λάρισας	▪ Ν. Χατζηδάκης, Ε. Αγγέλη, Ι. Πλακωτάρης, Χ. Καρναβέζος	6
Μελέτη Ανάδειξης Αρχαιοτήτων στην Μαρίνα Ζέας	▪ Ν. Γεωργιάδης, Κ. Κακογιάννης, Π. Μαμαλάκη, Β. Ζητωνούλης, Ε. Α. Χλέπα	9
Θεωρητικά και τεχνικά ζητήματα της αναστήλωσης του χορηγικού μνημείου του Θρασύλλου	▪ Κ. Μπολέτης	12
Επεμβάσεις σε αρχαία έργα υποδομών - Αρχαία Κρήνη Περαχώρας	▪ Σ. Κριεμάδη	15
Μελέτη Αρχιτεκτονικής Αποκατάστασης του Αναστηλωμένου τμήματος του ναού του Πυθίου Απόλλωνα στην Ακρόπολη της Ρόδου	▪ Γ. Π. Αντωνίου	18
Πρόταση ανάδειξης της περιοχής του Ιερού της Αφροδίτης στην Αφαία Σκαραμαγκά	▪ Γ. Ελευθεράκη, Ρ. Μ. Ανδρεοπούλου, Δ. Γαλάνης	21
Ολοκληρωμένη προστασία μνημείων. Η περίπτωση του ρωμαϊκού υδραγωγείου της Πάτρας	▪ Γ. Χ. Κουτρόπουλος	24

2^η συνεδρία

ΣΤΑΤΙΚΗ, ΔΟΜΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Δομική αποκατάσταση επιστυλίων της Βόρειας Κιονοστοιχίας του Παρθενώνος	▪ <i>Μ. Μεντζίνη</i>	29
Διερεύνηση της σεισμικής ευστάθειας αρχαίων κίωνων και κιονοστοιχιών	▪ <i>Κ. Παπαδόπουλος, Ε. Βιντζηλαίου, Ι. Ψυχάρης</i>	32
Αριθμητική διερεύνηση της επιρροής νέων πólων από τιτάνιο στην σεισμική απόκριση αρχαίων κίωνων	▪ <i>Κ. Παπαδόπουλος, Ε. Βιντζηλαίου</i>	35
Αποτίμηση της Φέρουσας Σεισμικής Ικανότητας του Βυζαντινού Ι.Ν. Αγίου Νικολάου Ραγκαβά στην Πλάκα & Διερεύνηση Μεθόδων Ενίσχυσης έναντι Σεισμικών Φορτίων	▪ <i>Ι. Ν. Ψυχάρης, Δ. Α. Καϊλης</i>	38
Μεθοδολογία αποτίμησης - συγκριτική εφαρμογή των οδηγιών του ΚΑΔΕΤ και του ΕΚ8-3 στο οθωμανικό τέμενος της Εξοχής Δράμας.	▪ <i>Α. Παπασωτηρίου, Μ. Λούκμα, Μ. Παπαχριστοφόρου, Μ. Στεφανίδου</i>	41
Το καθολικό της μονής Λατόμου στη Θεσσαλονίκη - ανάλυση δομικών βλαβών και αποτίμηση φέρουσας ικανότητας	▪ <i>Α. Παπασωτηρίου, Ε. Φαντίδου, Κ. Ράπτης</i>	44
Αποτίμηση και σεισμική αναβάθμιση διατηρητέου κτιρίου Ο/Σ του Μεσοπολέμου με χρήση καθολικών και τοπικών μεθόδων ενίσχυσης	▪ <i>Χρ. Ν. Πετρίδης, Γ. Ε. Θερμοού</i>	47
Ανάλυση, αποτίμηση και αξιολόγηση της ενίσχυσης υφιστάμενου διατηρητέου κτιρίου στη Βέροια με χρήση χαλύβδινων στοιχείων	▪ <i>Θ. Κ. Ευθυμιάδου, Θ. Ν. Νικολαΐδης, Χ. Κ. Μπανιωτόπουλος</i>	50

3^η συνεδρία

ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Διερεύνηση της συμπεριφοράς υλικών που χρησιμοποιούνται σε επισκευές μνημείων και ιστορικών κτιρίων κατά την έκθεσή τους στη δράση των αλάτων	▪ <i>Στ. Μιχαηλίδου, Ι. Παπαγιάννη</i>	55
Καθοδική προστασία μεταλλικών αναρτήσεων της μαρμάρινης στέγης στο Ωρολόγιο του Κυρρήστου (Αέρηδες)	▪ <i>Γ. Καρύδης</i>	58
Χρήση βιο-ινών στην ενίσχυση παραδοσιακών κονιαμάτων	▪ <i>Μ. Στεφανίδου, Γ. Κουρουτζή, Φ. Κεσικίδου</i>	60
Μελέτη επιταχυνόμενης αυτο-ίασης παραδοσιακών κονιαμάτων με χρήση προσμίκτων	▪ <i>Μ. Στεφανίδου</i>	62

Η επίδραση της ιπτάμενης τέφρας ως αναστολέα διάβρωσης στην προστασία σκυροδέματος οπλισμένου με ανοξείδωτους χάλυβες για εφαρμογές αποκατάστασης μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς σε παραθαλάσσια περιβάλλοντα και περιβάλλοντα αστικής/βιομηχανικής μόλυνσης

▪ Σ. Τσούλη, Α. Γ. Λεκάτου, Σπ. Κλεφτάκης 65

Φυσικοχημική και μηχανική αξιολόγηση κονιαμάτων με υδράσβεστο, μετακαολίνη και νανο-τιτανία και μελέτη της επίδραση τους στην μηχανική συμπεριφορά τοιχοποιίας.

▪ Μ. Ε. Σταυρουλάκη, Π.- Ν. Μαραβελάκη, Β. Γ. Χαραλαμπίδου 68

Τεχνητός κροκαλοπαγής λίθος. Ιστορικό, σύνθεση και μέθοδοι της εφαρμογής του στα αναστηλωτικά προγράμματα των αναλημμάτων του Θεάτρου του Διονύσου στη Νότια Κλιτύ Ακροπόλεως Αθηνών.

▪ Α. Σαμαρά 71

4^η συνεδρία

ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΕΙΣ ΣΕ ΜΝΗΜΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

Μελέτη αποκατάστασης παλαιοχριστιανικής βασιλικής Νέας Πέλλας

▪ Γ. Π. Καραδέδος, Β. Σ. Μάσεν, Χ. Ε. Παπαοικονόμου 77

Φίλιπποι -η Διαγώνια οδός και στοά, μελέτη αναστήλωσης και ανάδειξης

▪ Δ. Μαγγανά 80

Η αποκατάσταση του Βυζαντινού Λουτρού της Θεσσαλονίκης

▪ Φ. Ρεβυθιαδου, Κ. Ράπτης 82

Το βυζαντινό υδραγωγείο της αγιορειτικής μονής Παντοκράτορος. Ανάλυση - Πρόταση Στερέωσης

▪ Ι. Κανονίδης, Στ. Γαλάνης, Α. Καπανδρίτη, Δ. Λιάκος, Α. Ξένος 85

Άγιος Ισίδωρος Χίου. Αναδόμηση και επαναφορά στη χρήση

▪ Σ. Βογιατζής, Γ. Μακρυνόρη, Α. Αρβανιτάκη, Ό. Βάσση 88

Αποκατάσταση Ι. Ν. Παναγίτσας στα Διπόταμα, Ανωγείων, Λακωνίας

▪ Γ. Ν. Καλαβρυτινού, Ν. Επ. Κουτσοστάθης 91

Ο Ναός του Αγίου Γεωργίου στην Παλαιά Καρυούπολη Λακωνίας. Προσπάθειες για τη Διάσωσή του

▪ Α. Ποζιόπουλος, Κ. Κουκούζη 94

-- ημέρα 2η --

5^η συνεδρία

**ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΕΙΣ ΣΕ ΜΝΗΜΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΚΑΙ
ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ**

Μελέτη αποκατάστασης τμημάτων των σωζόμενων ερειπίων της Βασιλικής Β΄ στον αρχαιολογικό χώρο των Φιλίππων	▪ Π. Μπίρταχας, Ν. Σαλεμή, Α. Οικονομοπούλου	97
Αναστηλωτικές επεμβάσεις στο κωδωνοστάσιο της Ιεράς Μονής Πανορμίτη στη Σύμη	▪ Μ. Κ. Πίκουλα, Α. Ι. Καλαγρή, Κ. Ε. Κακακιού	100
Αποκατάσταση σταυρεπίστεγου ναού Αγ. Ιωάννη του Θεολόγου στο Ρειτό Ανατολικής Κορινθίας	▪ Μ. Χρυσάφη-Ζωγράφου, Α.-Ι. Ζωγράφου	102
Μέθοδοι στερέωσης και αποκατάστασης του Ιερού Ναού Παναγίας της Επισκοπής Σκύρου	▪ Στ. Γ. Παπάζογλου, Μ. Δ. Τσιτσινάκη	105
Μελέτη Αποκατάστασης του Ι. Ν. Αγίων Νικολάου και Ραφαήλ στην Αμοργό	▪ Γ. Π. Αντωνίου, Ν. Νινής, Α. Κακαλιάγκος	108
Ο ναός του Αγίου Σπυρίδωνα στο Κάστρο του Αγίου Γεωργίου Κεφαλονιάς	▪ Εν. Ιωαννάτου, Ι. Κίζης, Ε. Τσακανίκα	110
Ναός αγίου Αθανασίου στη Συκιά της Χαλκιδικής. Εργασίες στερέωσης και αποκατάστασης	▪ Κ. Π. Δρόσου, Ν. Αρ. Μερτζιμέκης	113
Μελέτη υλικών δόμησης και παθολογίας του ΒΑ Πύργου του επταπυργίου	▪ Β. Πάχτα, Ε. Αναστασίου, Π. Καραβάτση, Μ. Πολίτη	116

6^η συνεδρία

ΣΤΑΤΙΚΗ, ΔΟΜΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Δυναμική ανάλυση και σχεδιασμός επεμβάσεων για την αναστήλωση του προπύλου του Ναού του Απόλλωνα και του τελετουργικού Εστιατορίου στο Δεσποτικό Αντιπάρου	▪ Δ. Ν. Εγγλέζος, Β. Παπαβασιλείου, Ε.-Ε. Τουμπακάρη	121
Αριθμητικά προσομοιώματα για την μελέτη της σεισμικής συμπεριφοράς και τον σχεδιασμό των επεμβάσεων για την αναστήλωση του Β.Α. πύργου του αρχαίου φρουρίου Αιγοσθένων	▪ Ε.-Ε. Τουμπακάρη	123
Επεμβάσεις με βάση την Επιτελεστικότητα σε Νεότερα Μνημεία: η περίπτωση του διοικητικού μεγάρου Π.Ε. Ρεθύμνου	▪ Γ. Μ. Βλαχάκης, Π. Π. Μοσχολιός, Δ. Γ. Φρυγανάκης, Β. Γ. Μπαρδάκης	126

Διερεύνηση της σεισμικής συμπεριφοράς του Ν.Α. Πύργου των Αιγιοσθένων	▪ Γ. Τζαμαλής, Μ. Σαβούρδος, Ι. Ψυχάρης	129
Υπολογιστική και Πειραματική Διερεύνηση της Συμπεριφοράς Καμπύλων Φορέων από Τοιχοποιία υπό Κατακόρυφα Φορτία	▪ Ν. Κουρουφέξης, Μ. Δημοσθένους	132
Μιναρές της παλαιάς Μητρόπολης Βέροιας. Αποτίμηση φέρουσας ικανότητας – Πρόταση ενίσχυσης	▪ Χ. Ε. Ιγνατάκης, Κ.-Α. Χ. Στυλιανίδης, Α. Γ. Σέζτος	135
Οι ενόργανες μετρήσεις στην αποτίμηση της φέρουσας ικανότητας και την τεκμηρίωση των επεμβάσεων αποκατάστασης σε μνημεία	▪ Θ. Σαλονικιός, Ν. Θεοδουλίδης, Γ. Ζαχαροπούλου	138
Δράσεις Ο.Α.Σ.Π. και Ε.Κ.Π.Π.Σ. για την αντισεισμική προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς	▪ Εν. Πέλλη, Θ. Θωμά, Δ. Παναγιωτοπούλου, Μ. Πανουτσοπούλου, Κ. Ταρναβά, Μ. Φωτοπούλου	141

7^η συνεδρία

ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΕΙΣ ΣΕ ΜΝΗΜΕΙΑ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΑ, ΟΘΩΜΑΝΙΚΑ ΚΑΙ ΝΕΩΤΕΡΑ

Η αποκατάσταση του τεμένους της οδού Άρμεν στη Δράμα – Μελέτη και κατασκευή	▪ Κ. Παπαϊωάννου	147
Αποκατάσταση Διατηρητέας κατοικίας στην Άνω Πόλη Θεσσαλονίκης	▪ Σ. Π. Αλεξιάδου	150
Βέλτιστη επανάχρηση μνημείων- Μνημεία άβολης μνήμης. Το τέμενος Φαριντέ Χανμ στη Θεσσαλονίκη	▪ Ν. Κ. Χατζητρήφων	153
Αρχιτεκτονική μελέτη αποκατάστασης της οθωμανικής οικίας της οδού Παίδων στη Χαλκίδα	▪ Χρ. Ε. Μπασούκος	156
Αποκατάσταση Μιναρέ Τεμένους Νερατζέ Ρεθύμνου	▪ Α. Χατζηδάκης, Χ. Γαγάνη	159
Σχεδιασμός και Χάραξη της Κατασκευής στην Οθωμανική Περίοδο. Συμβολή στην Τεκμηρίωση και Αποκατάσταση των Ιστορικών Κτιρίων	▪ Α. Π. Οικονόμου	161
Αποκατάσταση και επανενσωμάτωση στη ζωή της κοινότητας - οι περιπτώσεις της "Ιταλικής Αγοράς" και της "Καμάρας" στο Καστελλόριζο	▪ Φ. Χαλβαντζή, Κ. Ι. Τουμπακάρης	164

8^η συνεδρία

ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

- Διλήμματα ένταξης πολλαπλώς χρησιμοποιημένου αρχαίου υλικού σε σύγχρονες αναστηλωτικές προτάσεις. Το παράδειγμα του Ασκληπιείου Αθηνών
- *P. Χριστοδουλοπούλου* 169
-
- Το αρχαίο μνημείο μετά την αποκατάσταση. Ελάχιστες ή δραστικές μεταβολές της γνωστής του εικόνας ως αποτέλεσμα της επέμβασης: η περίπτωση των Προπυλαίων της Αθηναϊκής Ακρόπολης
- *K. Καρανάσος* 172
-
- Η αποκατάσταση των γλυπτών του Παρθενώνα. Ένα ερώτημα 170 ετών
- *B. Δ. Μανιδάκη* 175
-
- Νικόλαος Μπαλάνος, ο πρώτος μοντερνιστής αναστηλωτής
- *Α. Λαμπρινού* 178
-
- Ανάλυση της δυαδικής αξιακής συνιστώσας των αρχιτεκτονικών Μνημείων στη Χάρτα της Βενετίας
- *Π. Μπίρταχας* 181
-
- Στοιχεία σχεδιασμού αρχαιολογικού περιπάτου στο ιστορικό κέντρο της Λάρισας
- *Δ. Ι. Κουτσογιάννης* 184

-- ημέρα 3η --

9^η συνεδρία

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ

- Αποκατάσταση της οικίας Τσάμη στο Βαρόσι της Έδεσσας. Από τη μελέτη στην εφαρμογή
- *M.-X. Πιστιόλη, Ι. Τσαρνούχα* 189
-
- Μελέτη υφιστάμενης κατάστασης και υλικών δόμησης κτιρίου Ε΄ στάβλων Λιμένα Θεσσαλονίκης
- *E. Αναστασίου, Β. Πάχτα, Β. Γραβάνης, Β. Σφέτσιος* 192
-
- Μελέτη αποκατάστασης και ενεργειακής αναβάθμισης Αγοράς Κολόμβου στη Θεσσαλονίκη
- *Α. Πάκα, Ει. Τζηρίνη, Σ. Κωτσόπουλος* 195
-
- Αποκατάσταση και επανάχρηση διατηρητέου μνημείου επί των οδών Αγίας Σοφίας 31 & Ερμού στη Θεσσαλονίκη (Κόκκινο Σπίτι)
- *Γ. Π. Παυλίδης, Π. Γ. Σαρβάνη, Β. Σ. Μάσεν* 198
-
- Θεωρητικά, τεχνικά και αισθητικά ζητήματα του έργου αποκατάστασης του Καθεδρικού Ναού των Αθηνών
- *Κλ. Α. Ασλανίδης* 201

Κατασκευές στα όρια: Η περίπτωση του φάρου στον Αφορεσμένο Κάβο.
Αποκατάσταση και πρόταση ανάδειξης.

- *Μ. Σταυρουλάκη, Α. Βαζάκας, Κ. Βακάλογλου, Α. Ρεθυμιωτάκη* 204

Επισκευή και συντήρηση του νεότερου κωδωνοστασίου του Ιερού Καθεδρικού Ναού
Κοιμήσεως Θεοτόκου Ύδρας.

- *Ν. Γ. Δουράμπεης* 207

Η αποκατάσταση της ξύλινης στέγης του Νεοκλασσικού σχολείου στη Μεσαιωνική
πόλη της Ρόδου

- *Ε. Τσακανίκα* 210

10^η συνεδρία

Ειδικό Θέμα: ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΕΙΣ ΜΝΗΜΕΙΑΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ

Προβλήματα στην ανάδειξη μνημείων και αρχαιολογικών χώρων

- *Ε. Μαϊστρου* 215

1997-2017 Τρία βραβεία της Europa Nostra για τα μνημεία της μεσαιωνικής πόλης της
Ρόδου

- *Κ. Μανούσου-Ντέλλα, Γ. Ντέλλας* 218

Ανάδειξη του Μνημειακού Συνόλου του Κάστρου της Καρύταινας - Β΄ Φάση Μελετών
2011-2013

- *Ι. Π. Βομπίρη* 221

Αποκατάσταση μεταπυργίων και πύργων της οχύρωσης του Πειραιά στην περιοχή της
Ζέας

- *Ε. -Α. Χλέπα* 224

Μ.Ν.Ε.Π.: Η «Αυλή των Θαυμάτων και οι θησαυροί της. Υλική και Άυλη
Μνημειακότητα του Χώρου»

- *Α. Μαγκουρίλου* 227

Φιλοσοφία και Μεθοδολογία επεμβάσεων για την διαφύλαξη, προστασία και ανάδειξη
οχυρωματικών αμυντικών έργων του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου στην περιοχή της
ορεινής Καβάλας, διασταυρούμενων με τον αγωγό και την ζώνη εργασίας του
διαδριατικού αγωγού (TAP)

- *Α. Διαγουμά* 230

Σχέδιο Δράσεων για την ενιαία ανάδειξη του αρχαιολογικού χώρου της πόλης της
αρχαίας Αμφίπολης

- *Κ. Παπαδόπουλος, Ε. Κουντούρη, Δ. Σβολόπουλος, Στ. Παπότη* 233

11^η συνεδρία

ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

Εναλλακτική Μέθοδος Επανακατασκευής Θόλων με Ελαφρά Θολοδομία

- *Α. Φελλάς* 239

Ζητήματα αποκατάστασης των γομφώσεων μεταξύ αρχιτεκτονικών μελών στον Παρθενώνα. Παραδείγματα απο την δυτική πλευρά και τον βόρειο τοίχο	▪ <i>E. Ταβουκτσή</i> 242
Οι διαφορές στη συνδεσμολογία των επιστυλίων των δύο δυτικών γωνιών της περίπτωσης του Παρθενώνας και πώς αυτές επηρέασαν την παθολογία και την αποκατάστασή τους	▪ <i>A. Δ. Βρούβα, Ζ. Κοντέας, E. Π. Ταβουκτσή</i> 245
Η αυτοφυής βλάστηση επτά αρχαιολογικών χώρων	▪ <i>H. Κανέλλου, Μ. Παπαφωτίου, Κ. Σαϊτάνης, Γ. Οικονόμου</i> 248
Ανάδειξη του ψηφιδωτού «Η Αρπαγή της Ευρώπης» στη Σπάρτη	▪ <i>Μ. Μαγνήσαλη, Θ. Μπιλής</i> 251
Η αισθητική των αρμολογημάτων στα Βυζαντινά & Μεταβυζαντινά Μνημεία και η ανάγκη αναβίωσης των τεχνικών εφαρμογής τους.	▪ <i>A. Μιλτιάδου Fezans, Ν. Δεληνικόλας</i> 254
Μουσείο Σωτηρία - Μουσειολογική και Μουσειογραφική Μελέτη	▪ <i>I.-E. Δημητρίου, Α. Γρηγορίου</i> 256
12^η συνεδρία	
ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΜΝΗΜΕΙΩΝ	
Η μνημειακή αποκατάσταση στην Ευρώπη την εποχή της παγκοσμιοποίησης	▪ <i>Φ. Μαλλούχου-Tufano</i> 261
Παρατηρώντας την κατασκευή του Πύργου Αγίου Πέτρου Άνδρου	▪ <i>Π. Μαστραντώνης</i> 263
Η ανάδειξη του Γαλεριανού Συγκροτήματος με τη χρήση νέων τεχνολογιών. Πηγές τεκμηρίωσης	▪ <i>Φ. Α. Αθανασίου, Β. Π. Μάλαμα, Μ. Π. Μίζα, Μ. Κ. Σαραντίδου</i> 266
Η επίδραση της ανασκαφικής διαδικασίας σε μνημειακές δομές αλληλεπιδρώσες με το περιβάλλον έδαφος	▪ <i>Δ. Ν. Εγγλέζος</i> 269
Ταφικό Μνημείο Λιβιεράτου, Έργο Γεωργίου Μπονάνου στο Α΄ Νεκροταφείο Αθηνών. Αποτύπωση, Μελέτη & Έργο Αποκατάστασης.	▪ <i>Ει. Δουδούμη, Γ. Θωμάς</i> 272
Αποκαθιστώντας την ενότητα του αρχαιολογικού τοπίου: Το ιερό της Δήμητρας Χαμύνης στην αρχαία Ολυμπία	▪ <i>Μ.-E. Βασεγχόβεν, Χ. Λιάγκουρας</i> 275
Κίνδυνοι και Μέτρα Προστασίας Μουσείων και Εκθεμάτων	▪ <i>Μ. Κανάκη, Μ. Δημοσθένους, Γ. Χ. Μάνος</i> 278

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΣΗΓΗΤΩΝ

Αγγέλη Ε.	6	Κλεφτάκης Σπ.	65	Παπάζογλου Στ. Γ.	105
Αθανασίου Φ. Α.	266	Κοντέας Ζ.	245	Παπαϊωάννου Κ.	147
Αλεξιάδου Σ. Π.	150	Κουκούζη Κ.	94	Παπαοικονόμου Χ. Ε.	77
Αναστασίου Ε.	116, 192	Κουντούρη Έ.	233	Παπασωτηρίου Α.	41, 44
Ανδρεοπούλου Ρ. Μ.	21	Κουρουτζή Γ.	60	Παπαφωτίου Μ.	248
Αντωνίου Γ. Π.	18, 108	Κουρουφέξης Ν.	132	Παπαχριστοφόρου Μ.	41
Αρβανιτάκη Α.	88	Κουτρόπουλος Γ. Χ.	24	Παπότη Στ.	233
Ασλανίδης Κλ. Λ.	201	Κουτσογιάννης Δ. Ι.	184	Παυλίδης Γ. Π.	198
Βαζάκας Α.	204	Κουτσοστάθης Ν. Επ.	91	Πάχτα Β.	116, 192
Βακάλογλου Κ.	204	Κριεμάδη Σ.	15	Πέλλη Ευ.	141
Βασενχόβεν Μ.-Ε.	275	Κωτσόπουλος Σ.	195	Πετρίδης Χρ. Ν.	47
Βάσση Ό.	88	Λαμπρινού Λ.	178	Πιστιόλη Μ.-Χ.	189
Βιντζηλαίου Ε.	32, 35	Λεκάτου Α. Γ.	65	Πλακωτάρης Ι.	6
Βλαχάκης Γ. Μ.	126	Λιάγκουρας Χ.	275	Ποζιόπουλος Ά.	94
Βογιατζής Σ.	88	Λιάκος Δ.	85	Πολίτη Μ.	116
Βομπίρη Ι. Π.	221	Λούκμα Μ.	41	Ράπτης Κ.	44, 82
Βρούβα Α. Δ.	245	Μαγγανά Δ.	80	Ρεβυθιαδου Φ.	82
Γαγάνη Χ.	159	Μαγκουρίλου Α.	227	Ρεθυμιωτάκη Α.	204
Γαλάνης Δ.	21	Μαγνήσαλη Μ.	251	Σαβούρδος Μ.	129
Γαλάνης Στ.	85	Μαΐστρου Ε.	215	Σαϊτάνης Κ.	248
Γεωργιάδης Ν.	9	Μακρυνόρη Γ.	88	Σαλονικιός Θ.	138
Γραβάνης Β.	192	Μάλαμα Β. Π.	266	Σαμαρά Α.	71
Γρηγορίου Α.	256	Μαλλούχου-Tufano Φ.	261	Σαραντίδου Μ. Κ.	266
Δεληνικόλας Ν.	254	Μαμαλάκη Π.	9	Σαρβάνη Π. Γ.	198
Δημητρίου Ι.-Ε.	256	Μανιδάκη Β. Δ.	175	Σβολόπουλος Δ.	233
Δημοσθένους Μ.	132, 278	Μάνος Γ. Χ.	278	Σέξτος Α. Γ.	135
Διαγουμά Α.	230	Μανούσου-Ντέλλα Κ.	218	Σταυρουλάκη Μ.	68, 204
Δουδούμη Ει.	272	Μαραβελάκη Π.- Ν.	68	Στεφανίδου Μ.	41, 60, 62
Δρόσου Κ. Π.	113	Μάσεν Β. Σ.	77, 198	Στυλιανίδης Κ.-Α. Χ.	135
Εγγλέζος Δ. Ν.	121, 269	Μαστραντώνης Π.	263	Σφέτσιος Β.	192
Ελευθεράκη Γ.	21	Μεντζίνη Μ.	29	Ταβουκτσή Ε.	242
Ευθυμιάδου Θ. Κ.	50	Μερτζιμέκης Ν. Αρ.	113	Ταβουκτσή Ε. Π.	245
Ζαχαροπούλου Γ.	138	Μίζα Μ. Π.	266	Ταρναβά Κ.	141
Ζητωνούλης Β.	9	Μιλτιάδου Fezans Α.	254	Τζαμαλής Γ.	129
Ζωγράφου Α.-Ι.	102	Μιχαηλίδου Στ.	55	Τζηρίνη Ει.	195
Θεοδουλίδης Ν.	138	Μοσχολιός Π. Π.	126	Τουμπακάρη Ε.-Ε.	121, 123
Θερμού Γ. Ε.	47	Μπανιωτόπουλος Χ. Κ.	50	Τουμπακάρης Κ. Ι.	164
Θωμά Θ.	141	Μπαρδάκης Β. Γ.	126	Τσακανίκα Ε.	110, 210
Θωμάς Γ.	272	Μπασούκος Χρ. Ε.	156	Τσαρνούχα Ι.	189

Ιγνατάκης Χ. Ε.	135	Μπιλής Θ.	251	Τσιτσινάκη Μ. Δ.	105
Ιωαννάτου Ευ.	110	Μπίρταχας Π.	181	Τσούλη Σ.	65
Καΐλης Δ. Λ.	38	Μπολέτης Κ.	12	Φαντίδου Ε.	44
Κακαλιάγκος Α.	108	Ν Δουράμπεης. Γ.	207	Φελλάς Α.	239
Κακογιάννης Κ.	9	Νικολαΐδης Θ. Ν.	50	Φρυγανάκης Δ. Γ.	126
Καλαβρυτινού Γ. Ν.	91	Νινης Ν.	108	Φωτοπούλου Μ.	141
Κανάκη Μ.	278	Ντέλλας Γ.	218	Χαλβαντζή Φ.	164
Κανέλλου Η.	248	Ξένος Α.	85	Χαραλαμπίδου Β. Γ.	68
Κανονίδης Ι.	85	Οικονόμου Α. Π.	161	Χατζηδάκης Α.	159
Καπανδρίτη Α.	85	Οικονόμου Γ.	248	Χατζηδάκης Ν.	6
Καραβάτση Π.	116	Ορεστίδης Γ. Σ.	3	Χατζητρύφων Ν. Κ.	153
Καραδέδος Γ. Π.	77	Πάκα Α.	195	Χλέπα Ε.-Α.	9, 224
Καρανάσος Κ.	172	Παναγιωτοπούλου Δ.	141	Χριστοδουλοπούλου Ρ.	169
Καρναβέζος Χ.	6	Πανουτσοπούλου Μ.	141	Χρυσάφη-Ζωγράφου Μ.	102
Καρύδης Γ.	58	Παπαβασιλείου Β.	121	Ψυχάρης Ι. Ν.	32, 38
Κεσικίδου Φ.	60	Παπαγιάννη Ι.	55	Ψυχάρης Ι.	129
Κίζης Ι.	110	Παπαδόπουλος Κ. Α.	31, 35, 233		

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Με την διοργάνωση του 5ου Πανελληνίου Συνεδρίου Αναστηλώσεων η ΕΤΕΠΑΜ ολοκληρώνει μια δεκαπενταετία γόνιμης και συνεχούς δραστηριότητας.

Ευχαριστούμε τόσο τα μέλη μας όσο και όλους τους συναδέλφους αναστηλωτές που με την συμμετοχή τους έχουν συμβάλει στην διατήρηση ενός υψηλού επιστημονικού επιπέδου και στην εδραίωση της ιδέας ότι η αναστήλωση και ανάδειξη των μνημείων διενεργείται μέσα σε ένα ιδιαίτερο πλαίσιο αρχών και τεχνικών με στόχο την διάσωση της αυθεντικότητας και της δομικής συγκρότησης του ιστορικού κτίσματος και την παράλληλη διαφύλαξη και ανάδειξη των αξιών του.

Στο πλαίσιο του Συνεδρίου είχε προγραμματιστεί δύο από τις συνεδρίες να αφιερωθούν στα εξής θέματα: «Αναστηλώσεις μνημειακών συνόλων», και «Προβλήματα διατήρησης και λειτουργίας των αναστηλωμένων μνημείων»

Το πρώτο θέμα εξετάζεται ως χωριστή ενότητα στην 10η συνεδρία.

Το δεύτερο θέμα, όπως διαπιστώσαμε, συνδέεται με τις περισσότερες ανακοινώσεις καθώς απηχεί έναν επίκαιρο και πανταχού παρόντα προβληματισμό που διαχέεται και επικρατεί στις περισσότερες επεμβάσεις της εποχής μας.

Πολύ σύντομα μετά την ίδρυση του Ελληνικού κράτους ξεκίνησε η αποκάλυψη και η προσπάθεια της διάσωσης των μνημείων, αρχικά της κλασσικής και προϊστορικής εποχής, σε συνέχεια των βυζαντινών και μεταβυζαντινών μνημείων (κυρίως των εκκλησιαστικών) και αρκετά πρόσφατα των νεότερων μνημείων και συνόλων.

Στην μακριά αυτή διαδρομή έγιναν μεγάλες επεμβάσεις, όχι πάντα επιτυχείς, σε πολλά σημαντικά μνημεία και σύνολα μνημείων. Πολλά από αυτά διασώθηκαν μεν, αλλά τραυματισμένα. Είναι όμως σαφώς καλύτερο από το να είχαν καταστραφεί και εγκαταλειφθεί, όπως πολλά άλλα.

Οι αναστηλωτές του παρόντος πρέπει να αντιμετωπίσουν σημαντικά διλήμματα, τόσο τεχνικά-κατασκευαστικά όσο και θεωρητικά-αξιακά για την εφαρμογή των αρχών της διατήρησης και προστασίας των μνημείων, όταν έχουν να χειριστούν τις αναστηλωτικές επεμβάσεις του παρελθόντος. Αποτελούν ένα μέρος της ιστορίας των μνημείων ως αξιοσέβαστες οικοδομικές φάσεις; Πρέπει να εξαλειφθούν τα ίχνη τους ή να συνυπάρξουν με τις νεότερες επεμβάσεις; Πόσο πράγματι εφαρμόσιμη είναι η αρχή της αναστρεψιμότητας; Ποιά είναι η αντίστοιχη ευθύνη μας απέναντι στο μέλλον;

Σημαντικός είναι και ο κοινωνικός προβληματισμός για το εφικτό της ορθής αξιοποίησης των μνημείων με την ένταξη σε αυτά λειτουργιών που διασφαλίζουν την επιβίωσή τους. Πού σταματά η επιστημονικά τεκμηριωμένη βιωσιμότητα και πού αρχίζει η αδίστακτη οικονομική εκμετάλλευσή τους; Και ποιοί πρέπει να είναι οι τελικοί αποδέκτες και χρήστες των διατηρούμενων μνημείων και συνόλων;

Ας απολαύσουμε γι άλλη μια φορά τις ανακοινώσεις του Συνεδρίου, αλλά και τις ουσιαστικές συζητήσεις που συνήθως ακολουθούν κι αγγίζουν όλα τα παραπάνω θέματα, και πολλά περισσότερα.

η πρόεδρος της ΕΤΕΠΑΜ

Έφη Δεληνικόλα
αρχιτέκτων αναστηλώσεων